

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17
 Naročnina četrletno 15 Din
 za pol leta 30 Din
 za vse leto 60 Din
 Posamezne številke 1.50 Din
 Za inostranstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 23. oktobra 1936.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17
 Poštočerkovni račun:
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo
 Oglasi po tarifu
 Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Slovenska politika

Slovenska akcija

Po lastni poti bo moral najti naš narod pravi izraz svoje skupne volje, nobenemu tujemu zgledu ne bo mogel slediti. Ko računamo z razčlenjenostjo našega političnega življenja kot z danim dejstvom, pa se dobro zavedamo, da politične stranke same, tudi če bi se sporazumele, niso kos nalogi, da aktivizirajo vse duhovne in moralne moči naroda in smotrno pridobijo narodni stvari vse najboljše duhove. Obširna področja javnega dela in mnogo odličnih duhov se odtegujejo njih vplivu. Vzoredno s politično strankarskim življenjem in delom bo morala iti druga izvenstrankarska vsenarodna akcija, ki se bo lotila vprašanj in nalog ter pritegnila moči, ki jih nobeno strankarsko gibanje ne more zajeti.

Prav taka vseslovenska akcija bo bolj ko vse akademsko razpravljanje in dokazovanje o potrebi skupnega nastopa združevalo ljudi ob reševanju določenih nalog in jih vzgajala k slovenski skupnostni zavesti.

Kdo bi si upal zanikati, da bi bilo za slovensko stvar največjega pomena, ko bi imeli tak regulator našega političnega življenja in da bi taka akcija zaposlila sto in sto rok, ki danes počivajo.

Razmišljujemo samo o vprašanju ekonomije, racionalne izrabe, organizacije in koncentracije narodnih moči na najrazličnejših področjih javnega dela — vprašanje, ki je za majhen narod življenjskega pomena.

Razmišljujemo o potrebi organiziranega proučevanja naših socialnih, gospodarskih in kulturnih razmer in potreb ter mogočostih razvoja.

Razmišljujemo o potrebi iniciative za ustvaritev raznih akcij in ustanov na področju socialnega, ljudskoprosvetnega in gospodarskega življenja.

Razmišljujemo o nujnosti organiziranih akcij za obrambo naših narodnih pravic in našega narodnega ugleda ter za zunanjo in notranjo propagando v tej smeri.

Razmišljujemo o naši manjšinski politiki, o usodi zamejnih Slovencev, naših izseljencev, naših raztreseno živječih rojakov in o pomoči, ki bi jim jo morali nuditi.

Razmišljujemo o narodnopolitični vzgoji našega ljudstva in o tem, kako bi naše ženstvo v večji meri pritegnili k narodnopolitičnemu in socialnemu delu.

Razmišljujemo o raznih drugih vprašanjih, ki se nam na vsak korak vsiljujejo in so pomembne za današnje naše življenje.

Potreba po neki nadstrankarski, avtoritativni ustanovi kot predstavnici skupne narodne volje se je pri nas že pogosto in od raznih strani podarjala in tudi predlogi so bili menda stavljeni v tej smeri. Vendar nimamo tu nič takega v mislih. Avtoriteta kakega Narodnega odbora ali sveta bi bila sporna — zlasti še v očeh političnih

strank. Važnejše ko neka reprezentativna ustanova se nam zdi organizacija, ki bi sama prišla za delo, s svojim delom rastla in opravičila svoj obstoj.

Slovensko akcijo si predstavljamo kot organizacijo, ki bi spočetka ob majhnih določenih nalogah preizkusila svoje moči in postopoma širila svoje področje ter se razvila v vseslovensko narodno ustanovo.

Odločilno bi bilo, da se pravi ljudje lotijo dela, ljudje z velikim čutom odgovornosti, velikim veseljem do dela in močno iniciativo. Ne v programu, ampak v osebah bo javnost videla poročilo za uspeh in pravo smer organizacije. Računati bi morali v prvi vrsti na mladino. Važnejše od priznane avtoritete bi bil neoporečen značaj in čista preteklost.

Misel, ki smo jo tu sprožili, je treba pretehtati v zvezi s prejšnjimi sestavki o vprašanjih slovenske politike. Naj še drugi o stvari razmišljajo in svoje mnenje javno povedo ali uredništvu sporočijo. »Slovenija« jim bo gotovo na razpolago.

L.—i.

Krfska deklaracija

Zadnje čase se pogosto sliši, da stojimo tik pred sporazumom JRZ. Zato je oživelo zanimanje za krfsko deklaracijo, ki predstavlja prvi sporazum med Srbi, Hrvatimi in Slovenci med svetovno vojno. Tudi dr. Juraj Šutej je, kakor je omenila »Slovenija« že v predzadnji številki, v svojem političnem govoru v Tuzli, v svoji izjavi o sporazumu omenil krfsko deklaracijo.

Kakor znano, je bila krfska deklaracija podpisana 20. julija 1917 na Krfu. Krfske konference se je udeležila takratna samoradikalna vlada, od srbske opozicije so sodelovali bivši ministri: Milorad Drašković, Ljuba Davidović in Voja Marković; kot zastopniki jugoslovanskega odbora: dr. Hinković, dr. Vošnjak, dr. Vasiljević in sededa predsednik dr. Trumbić. Sodeloval je tudi dr. Trinajstić.

Besedilo krfske deklaracije je sledeče:

»Na konferenci členov bivšega koalicijskega in sedanega kabineta kraljevine Srbije in predstavnikov jugoslovanskega odbora s sedežem v Londonu, kateri so do sedaj paralelno delovali, in v prisotnosti in s sodelovanjem predsednika narodne skupščine so se priobčile misli o vseh vprašanjih, ki so zvezana z bodočim vzajemnim državnim življenjem Srbov, Hrvatov in Slovencev.

»Srečni smo, da tudi ob tej priliki lahko ugotovimo, da je tudi tedaj med členi konference vladala enodušnost v vseh vprašanjih bodočega vzajemnega državnega življenja.

»Predvsem naglašajo predstavniki Srbov, Hrvatov in Slovencev ponovno in najodločneje, da je ta naš troimenski narod eden in isti po krvi, po jeziku, govorjenem in pisanem, po občutkih

Dr. Jos. C. Oblak: Ob 16. obletnici koroškega plebiscita

(Konec)

Enega smo se pa vendar naučili: **ne zanašati se na drugega, nego samo nase.** Zaupati v prirodne zakone, o katerih se pravi z drugo besedo, da so božji. In ti so z nami! Mi smo nanje pozabili, ko smo tik pred plebiscitom v svoji domišljavosti zahtevali celo Koroško tja do Visokih Tur. Ker sem to pobijal, sem bil tedaj — osel...

Bili smo naivni in smo ob preobratu verjeli možu, ki je prišel iz Pariza in dejal: Ne brigajte se za severno mejo in Koroško, na severu dobimo kolikor hočemo, če bo treba tudi Visoke Ture! Šlo bo samo za Trst, Gorica in vse drugo je naše. Zato nismo zasedli niti slovenskega dela Koroške. Končno pa smo dolžili celo ubogega starega Tavčarja, da se je kot tako imenovani prehranjevalni minister v naši prvi slovenski vladi bal za tiste vreče fižola, ki bi jih bil moral poslati v Celovec, če bi ga zasedli, — ko je bilo v resnici tam nagromadenih živil več nego v Ljubljani. Naivni pa so bili vsi naši tedanji voditelji, ki so mislili po dobrem letu naše zasedbe, da so razmere za koroški plebiscit godne in to na podlagi poročila generala Maistra, ki je pač po vojaško vedril in oblačil pred plebiscitom na Koroškem. Imeli pa smo časa za to 5 leta in tako smo predčasno izvedli plebiscit. Maister je bil pa vendar za to, da Koroško zasedemo takoj ob preobratu, a so mu to ubranili. Na lastno pest pa te zasedbe ni tvegaj; bil je pač tudi samo Slovenec in ni bil nikak Korfant. Mogoče nam je manjkal tedaj mož takega formata in širokega političnega obzorja, kakor je bil — Janez Evangelist Krek, **in morda prav on sam!**

Toda vprašajmo, kaj bi bilo, da je Maister

zasedel že ob preobratu zraven Maribora tudi Koroško? Tega danes nihče ne ve. Eno pa je gotovo: boljše razpoloženje med našim ljudstvom bi bilo, ako bi se plebiscit sploh ne bil vršil, toda pričakovati je bilo, da bi nam bila ostala zasedena Koroška brez plebiscita kakor zasedeni Maribor. A še žalostnejše bi bilo, ako bi se bili morali vkljub zasedbi ob preobratu umakniti višji sili.

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika „Slovenije“

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in nrvnosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad našega tednika „Slovenije“

Zato je pretirano in ni na mestu pri plebiscitu našo lastno krivdo povečavati ali jo celo natvezovati našim vrlim koroškim bratom.

Res pa je, da naša agitacija ni bila zgledna, da naša gesla niso vžigala, da so bila preveč stvarnega značaja in da s slabo moko, s katero so agi-

tirali razni dvomljivi elementi, celo nismo mogli pridobivati glasov, in kar je za nas glasovalo, je glasovalo iz golega idealizma.

Imam celo vrsto letakov: naši so bili beli, nemški zeleni in tudi naše glasovnice so bile bele, nemške pa zelene. In takoj se je našla nemška pesniška duša, ki je udarila na pravo pristržno struno in povezala ob zeleni glasovnici lepo pesniško misel v te-le verze:

Grün ist der Schein, der die Heimat erhält,
 Grün ist die Saat auf dem keimenden Feld!
 Grün sind die Wälder, grün ist die Flur,
 Grün ist die Farbe der Gottesnatur!
 Ihr Kärntner Brüder! Die Herzen erglühn:
 Rettet die Heimat, wählt grün, wählt grün!

Prosto poslovenjeno:

Zelen je svit, ki obdaja naš krov,
 zelen je dih pomladanskih vetrov,
 zelen je gozd, zeleno polje,
 krilo zeleno je božje zemlje.
 Bratje, ož čujte glas srca iskren:
 Otmite grudo! Naš list je zelen!

Temu primerno sem prikrojil to za našo belo glasovnico:

Zelena zavist je, zelen je hudič,
 zeleno sovrašтво, le dobrega nič!
 A bela dobrotu je, čistost srca
 in bele so cerkvice naših gora.
 In bele so hiše in bel je naš dom,
 ki z belo glasovnico rešil ga bom!

Toda za take stvari naši odločujoči ljudje tedaj niso imeli smisla in so rajši po letakih spraševali, kaj bo z našo puškarijo v Avstriji, vpili, da nemška krona ni za nič, lepili avstrijski denar po zidovih, se delali norca iz majhne Avstrije in izdajali list »Hoo-rruk«, ki so ga res prav primerno krstili »list za plebiscitno zabavo«, ki je

svoje enotnosti, po zapovrstnosti in celini ozemlja, na katerem neločeno živi, in po skupnih življenjskih interesih svojega narodnega obstanka in vsestranskega razvitka svojega нравnega in stvarnega življenja.

»Ideja o njegovi narodni enotnosti ni nikoli ugasnila, čeprav je bila vsa moč, umstvena in fizična, njegovega narodnega sovražnika naperjena proti njegovi enotnosti, njegovi svobodi in narodnemu obstanku. Bil je razdeljen v več držav, in v sami Avstro-Ogrski razdrobljen, ne na tri plemenska imena, ampak na enajst pokrajinskih uprav in trinajst zakonodavstev. Zavest njegove narodne enotnosti in duh za svobodo in neodvisnost so ga ohranili v nepretrganih stoletnih borbah na vzhodu s Turki, a na zahodu z Nemci in Madžari.

»Številčno šibkejši i kakor vzhodni i kakor zahodni sovražnik ni mogel zavarovati svoje narodne in državne enotnosti, svoje svobode in svoje neodvisnosti, ker je tudi na zahodu vladal proti njemu surovi princip sile nad pravico.

»Toda naš narod je dočakal čas, ko ni več osamljen v svoji borbi. Borba, ki jo je nemški militarizem vsilil Rusiji, Franciji in Angleški za obrambo njihove časti in svobode ter svobode in neodvisnosti malih držav, se je pretvorila v borbo za svobodo sveta, za zmago pravice na silo. Vsi narodi, ki ljubijo svobodo in neodvisnost, so se združili, da skupno branijo, da za ceno vseh žrtev rešijo civilizacijo in svobodo, da stvorijo nov mednarodni red, osnovan na pravici in svobodi vsakega naroda, da se sam opredeli in sam osnuje svoje državno in neodvisno življenje ter da se na ta način osnuje nova, mirna in trajna doba razvoja in napredka človečnosti, da se zaščiti svet za večne čase pred tako katastrofo, kakor jo je povzročila osvojevalna žejja nemškega imperIALIZMA.

»Plemeniti Franciji, ki je razglasila načelo ljudske svobode, in svobodoumni Angleški sta se pridružili velika ameriška republika in nova svobodna demokratična Rusija, da v svojih manifestih objavijo zmago svobode in demokracije kot glavni cilj vojne, in načelo svobodne samoodločbe narodov kot osnovno načelo novega mednarodnega reda.

»Naš troimenski narod, ki je največ trpel od grobe sile in krivice, ki je za svojo pravico svobodne samoodločbe pretrpel največje žrtve, je sprejel z navdušenjem to vzvišeno načelo kot glavni cilj te strašne borbe, v katero je vrglo ves svet nespoštovanje pravice samoodločbe narodov.

»In pooblaščen predstavniki Srbov, Hrvatov in Slovencev, ugotavljajoči, da je edina in neodstopna zahteva našega naroda, zahteva, katero postavlja na osnovno načelo svobodne samoodločbe narodov, da naj bo popolnoma osvobojen vsakega tujskega suženjstva in zedinjen v eni svobodni, narodni in neodvisni državi, so se zedinili, da naj bo ta njihova skupna država ustanovljena na sledečih modernih in demokratičnih načelih:

1. Država Srbov, Hrvatov in Slovencev, znanih tudi pod imenom Južnih Slovanov ali Jugoslovanov, bo svobodna, neodvisna kraljevina z enotnim ozemljem in enotnim državljanstvom. Bo ustavna, demokratična in parlamentarna monarhija z dinastijo Karadjordjevičev na čelu, ki je dala dokaze, da se po idejah in občutkih ne loči od naroda in da postavlja narodu svobodo in voljo nad vse.

»2. Ta država se bo imenovala: Kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev, in vladar: kralj Srbov, Hrvatov in Slovencev.

»3. Imela bo en državni grb, eno državno zastavo in eno krono. Ti državni emblemi bodo sestavljeni iz naših sedanjih posebnih emblemov. Državna enota se bo izražala z državnim grbom in državno zastavo.

»4. Državna zastava, kot simbol edinstva, bo postavljena na vseh pristojnih mestih kraljevine.

»5. Posebne zastave, srbska, hrvaška in slovenska, so ravnopravne in se morejo izobešati in uporabljati ob vseh prilikah. Tudi posebni grbi se morejo ravno tako uporabljati svobodno ob vseh prilikah.

»6. Vsa tri narodna imena: Srbi, Hrvati in Slovenci, so popolnoma enakopravna na vsem ozemlju kraljevine in vsak jih svobodno uporablja v vseh prilikah javnega življenja in vseh oblasti.

»7. Obe abecedi: cirilica in latinica sta tudi popolnoma enakopravni in vsak jih svobodno lahko uporablja na vsem ozemlju kraljevine. Vse državne in samoupravne oblasti so dolžne in upravičene uporabljati eno in drugo abecedo, ravnanje se pri tem po želji državljanov.

»8. Vse priznane veroizpovedi se bodo vršile svobodno in javno. Pravoslavna, rimsko katoliška in mohamedanska veroizpoved, ki so po številu vernikov najmočnejše v našem narodu, bodo enake in enakopravne nasproti državi.

»9. Na osnovi teh načel bo skrbel zakonodajalec, da se bo varoval in obdržal verski mir, ki odgovarja duhu in preteklosti celokupnega našega naroda.

»10. Koledar je treba čim prej izenačiti.

»11. Ozemlje kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev obsega vse ozemlje, na katerem živi naš troimenski narod strnjeno in nepretrgano, in to bi se brez žalitve življenjskih koristi celote ne smelo okrniti.

»12. Naš narod ne zahteva nič tujega; on zahteva samo svoje in želi, da se ves kot ena celota osvobodi in zedini. In zato za vedno in odločno izključuje vsako delno rešitev svojega narodnega osvobođenja in zedinjenja. Naš narod postavlja kot eno neločljivo celoto problem svojega osvobođenja od Avstro-Ogrske in svojega zedinjenja s Srbijo in Črno goro v eno državo.

»13. Ustava, ki jo bo po sklepu miru sklenila ustavotvorna skupščina, izvoljena na osnovi splošne, enake, neposredne in tajne volilne pravice, bo osnova vsemu državnemu življenju, izvor in opora vseh oblasti in prava, in po njej se bo urejevalo celokupno državno življenje.

»14. Ustava bo dala narodu tudi možnost, da razvije svoje posebne energije po samoupravnih enotah, obeleženih po prirodnih, socialnih in gospodarskih razmerah.

»15. Ustava se mora sprejeti v celoti v ustavotvorni skupščini s številčno kvalificirano večino.

»16. Ustava kakor tudi drugi zakoni, ki jih bo sklenila ustavodajna skupščina, stopajo v veljavo, kadar jih kralj podpiše.

»17. Tako zedinjeni narod Srbov, Hrvatov in Slovencev bi sestavljal državo, ki bi štela okoli 12 milijonov državljanov. Ona bi bila poročstvo narodne neodvisnosti in vsestranskega narodnega in kulturnega napredka, močan jez proti germanškemu prodiranju, neločljiv zaveznik vseh tistih kulturnih narodov in držav, ki so postavile načelo pravice in svobode narodov in načelo mednarodne pravice, in dostojen člen nove mednarodne skupnosti.

»18. Dano na Krfu 7. (20.) julija 1917. leta.

Predsednik
Jugoslovanskega odbora
dr. Ante Trumbić.

Predsednik
ministrskega sveta
Nik. P. Pašić,
minister zunanjih del.

„Samobitnost za 100 frankov“

V »Sloveniji« z dne 25. septembra t. l. smo priobčili v dobesednem prevodu poročilo dveh pariških umetnostnih revij o slovenskem slikarju in kiparju Tonetu Kralju, ki je razstavil letos nekaj svojih del v pariškem »Salonu« v Tuilerijah.

V »La revue moderne« je napisal znani umetnostni kritik Clément Morro o Tonetu Kralju daljši sestavek, poudaril slovenstvo v delih Toneta Kralja in ugotovil, da je slovensko duhovno ustvarjanje samobitno in samostojno in čisto nekaj drugega kot srbstvo. Clément Morro je tako dal v nič jugoslovenstvo. Zato ni čudno, da je Morrojevo poročilo tako hudo zbudilo imenitni jugoslovski tednik »Pohod«, da se je zakadil 10. t. m. v Clément Morroja in v »Slovenijo«. Ker ima jugoslovski »Pohod« s kulturnimi stvarmi le toliko stika, da je svoj čas zagovarjal previsoko davčno obremenitev slovenskih krajev tako, da je trdil, da mora »večja kultura plačevati tudi večje davke«, je priobčil notico z naslovom »Sa-

mobitnost za 100 frankov« in pravi, da se taka poročila, kakor ga je napisal Clément Morro, po navadi pišejo doma, potem se pa pošljejo po pošti obenem z nakaznico za 100 frankov uredništvu v Pariz. Iz previdnosti pravi zraven jugoslovski »Pohod«, da tega o Morrojevem poročilu sicer ne trdi, boji se pa, da je to tako, ker je v tem poročilo »toliko nelogike, kakor da bi ga bil pisal vsem znani najpriznanejši in najbolj umetniški ljubljanski kritik«.

Jugoslovski tednik »Pohod«, ki še vedno izhaja v Ljubljani in ki bi najbolje storil, če bi sploh izhajal v jugoslovenščini, ne pa v slovenskem jeziku — saj je včasih bil vsaj deloma pisan tudi v jugoslovenščini — se obreguje tedaj ne le ob samobitnost slovenske umetnosti in kulture, ampak tudi ob umetnostnega kritika Clémenta Morroja, ob uredništvu francoske »La revue moderne« in pa neposredno tudi ob Tonetu Kralju. Ne zaradi kakega »Pohoda«, ampak zaradi dobrega glasu slovenskega imena med kulturnimi

bila v resnici marsikom samo zabava in vir prijetnega življenja...

Pa kaj nam pomagajo vse rekriminacije? Plebiscit smo izgubili, a obupati ne smemo, in če gledam danes na naše koroške Slovence, kako se krepko drže in da so zavedni bolj, kakor kdaj poprej, sem jih resnično vesel. In glej spet paradoks: Pred plebiscitom sem bil pesimist, danes po izgubljenem plebiscitu sem optimist!

In to je morda najboljše v človeku, kar more biti dobrega v njem: zdrav, nepremagljiv optimizem, ki vzpodbuja k dejavnosti in delu, medtem ko črnogledstvo rodi le malodušno brezdelnost.

Danes imamo na Koroškem več zavednih slovenskih ljudi, kakor pred plebiscitom in še danes sliši tako v Ziljski dolini, kakor v Rožu in Podjunju vsepovsod več slovenske govornice, kakor kdaj prej, čeprav naštevajo nemške statistike, ponarejene in prikrojene, vedno manj Slovencev na Koroškem. Vse to nič ne pomaga, čeprav padajo na naši strani žrtve. Prav te žrtve kažejo, da živimo, da se giblje naša stvar. Brez žrtev ni nič. Zdaj so ubili našega pevca Habiba. Mi se klanjamo tej žrtvi naše slovenske koroške zavednosti. Mogoče je bila tudi ta žrtev potrebna, prav v času, ko se celo na Koroškem našel Nemeč, ki je napisal pravično knjigo o koroških Slovenceh, priznavajoč njihove narodne pravice ter krivice, ki se jim godijo. Habih jih je potrdil s svojo smrtjo. Slava mu!

Dokler se bo izplačalo Nemcem ubijati naše ljudi, je to znamenje, da so tu, da so močni in da se jih boje. Podprimo jih v njih boju, saj sicer jih brani njihova trdoživost in konservativnost sama.

Italije in sem ga vprašal, kako je kaj tam zadaj za Triglavom.

Slabo, je dejal, toda z nami ne morejo Italijani nič opraviti, smo še vedno Slovenci, kakor smo bili, imamo pretrde buče, celo naše babnice.

Oh, sem dejal, saj poznam tiste storije o Tolmincih, zlasti tisto, kako sta dva Tolminca šla čez brv in rajši oba padla v vodo, kakor da bi se bila drug drugemu umaknila.

»Res,« je dejal tolminski rojak, »taki smo vsi tudi v narodnem oziru!«

»Hvala Bogu,« sem dejal, »in hvala vam!«

Glejte, nekaj tolminskega značaja je tudi v Korošcu, tudi on ima trdo bučo — tudi koroški nemčur.

Nekoč sem govoril z dr. Metnitzem, celovskim županom in bratom znanega stotnika, ki je bil sicer hud Nemeč ali bolje ponemčenec in je bil eden izmed voditeljev koroške nemške stranke. Dejal mi je sledeče: »Čudni so ti-le vaši ljudje!« K tem našim ljudem je prišteval tudi tako imenovane »deutschfreundliche Slovenen« ali koroške nemčurje. Prišel je k njemu tak-le Nemeč prijazen Slovenec v pisarno z nemško frankfurterico na prsih in zabavljaj čez Slovence. Dr. Metnitz mu je dejal: »Aber si sind ja selber einer!«

»Ne,« je odgovoril nemčur, »Mir samer deutsch.« No, dobro je dejal Metnitz, zakaj pa potem ne govorite doma nemški. Na to pa mu je odgovoril nemčur ves ogorčen in užaljen: »Das lassen wir uns aber nicht nehmen, Z'aus wird windisch gredt« (tega si pa ne damo vzeti, da doma slovensko govorimo).

Popolnoma potujčiti, to se pravi tako raznaroditi narod, da sploh ne govori več svojega jezika, ni tako lahko in traja to stoletja in stoletja.

Danes pa še težje kot včasih, ko je vzbujena narodna zavest in so tu sredstva za obrambo. To bo menda sprevidel počasi tudi naš stari prijatelj in naš najnovejši pogodnik onstran Javornika, ko še do danes ni mogel povsem raznorditi niti beneških Slovencev, ki jih ima že skoraj 100 let pod svojim jarmom, čeprav jim je v zadnjem času po zgledu Nemcev pobral celo slovenske molitvenike, prav kakor so jih svojo čas Nemci Poljakom. Pa so Poljaki vendarle še ostali in vedno več jih je! Tudi ne pomaga nič ponarejanje statistike in trditve, da je Nemeč tisti, ki se prištevava nemškemu »kulturkreis«, pa je slovenskih staršev sin in doma slovensko moli, govori in kolne svojega brata v slovenskem jeziku.

Dokler bo še kaj takih nemčurjev, ki bodo doma slovensko govorili in zmerjali zavedne Slovence na Koroškem po slovensko, Koroška za nas ni izgubljena.

Ali mar mislite, da bi bili mi dobili Prekmurje, da tam ni bilo še slovensko govorečih, čeprav politično madžarsko čutečih ljudi? Zato pa velja samo eno za one tam zunaj: vztrajati, vztrajati in zopet vztrajati; za nas pa: delati, delati in spet delati! Delali pa bomo uspešno le, če bomo delali pravo narodno politiko, ki je življenje, je gibanje, je predvsem kulturno, je umetnost, je znanost in še marsikaj, samo rokodelstvo ni. Predvsem pa je aktiviziranje ljudskih množic in narodnih energij. Zato je bil tudi Janez Evangelist Krek naš veliki politik. In ta narodna politika mora biti usmerjena predvsem za enim velikim ciljem: ohranitev in kulturna osvoboditev naših krvnih bratov. To je politika brez nasilja.

Ne morem bolje končati svojega plebiscit, kakor ob spominu na nesrečni koroški plebiscit, kakor

Francozi smo dolžni »Pohodov« besedičenje, za katero je seveda »Pohod« odgovoren, zavriniti in obsoditi.

Ni nam treba braniti samobitnosti slovenske umetnosti in kulture. Da je slovenska kultura samobitna in da je bila in bo in da ni kak jugoslovenski »dijalekat« ali privesek, vedo vsi kulturni ljudje po svetu, ki se zanimajo za Srednjo Evropo, samo jugosloveni tega ne vedo. Za priznanje samobitnosti slovenske kulture in umetnosti se moramo boriti edinole zoper jugoslovene.

Povedati moramo, da »La revue moderne« izhaja v Parizu že 36 let in da jo je ustanovil Marc Legrand, med soustanovitelji so pa bili taki ljudje, kot n. pr. kipar Bartholome, Bergson, Emile Belmont, Charpentier, Paul Deschanel, Anatol France, Jean Laurens, Massenet, Rodin, Sienkiewicz, C. Saint-Saens itd. Sedanji glavni urednik je C.-E. Curinier. Zdi se, da ta krog ne predstavlja za tistega, ki saj malo pozna francosko in splošno evropsko umetnost, glasbo in književnost, ravno povprečnih ljudi. Če bi glavni urednik ali pa Clément Morro bral »Pohodov« napad na poročilo o Tonetu Kralju, mislimo, da bi enemu ali drugemu ušla kaka beseda o Balkancih. Za kakšne franke tak list kot je »La revue moderne« ne priobčuje reklam v besedilu, še za tuje denarje ne, kakor je mogoče kje drugod navada.

Clément Morro je precej znan francoski kritik, ki piše v »La revue moderne« poročila tudi o mednarodnih, n. pr. o beneških umetnostnih razstavah. Tako je n. pr. Clément Morro že l. 1926 opazil na biennial v Benetkah dela Toneta Kralja in ga postal pozoren nanj. Pisal je Tonetu Kralju in ga je prosil, da mu je poslal posnetke tudi drugih svojih del. Morroju ni bilo tedaj treba hoditi gledat v Ljubljano Kraljeve stvari in mu seveda tudi ni bilo treba hoditi med Slovence, da se je o njih podučil, slabo bi pa bil podučen o Slovencih, če bi se bil potrudil v ta namen k jugoslovenom. Ob času razstave v Tuilerijah je pa prejel Tone Kralj, ki je bil takrat v Parizu, od tajnika uredništva »La revue moderne« sledeče pismo z dne 29. maja 1936, ki se dobesedno glasi takole:

»Gospod!

Naš umetnostni kritik je po obisku v »Salon des Tuileries« izbral določeno število stvari, ki so posebno zanimive, in sicer zato, da posveti njih ustvarjalcem posebno življenjepisno in analitično študijo.

Vaše ime je med temi izbranci; bili bi Vam močno hvaležni, če bi dopolnili ugotovitve našega sodelavca.

V ta namen nam blagovolite sporočiti kaj podrobnosti iz svoje umetniške kariere, svoj najljubši žanr, svoje smer, razstave, pri katerih ste sodelovali itd., v pismu, v tisku priobčene življenjepisne, podprte če mogoče s fotografijami ali gravurami.

Zahvaljujemo se v naprej in ...«

Tako je torej s francoskim pripoznanjem samobitnosti slovenske umetnosti. »Pohod« naj pa še piše, da se da kupiti tako pripoznanje s 100 franki. Mogoče, da bi bil pa pač pripravljen kdo slovensko samobitnost in slovenstvo prodati ne za 100 frankov, ampak za 100 dinarjev. Mogoče bi »Pohod« vedel kaj povedati o takih ljudeh.

če citiram odstavek sestavka, ki je pred kratkim zagledal beli dan v »Sloveniji« in ki pravi:

»Naša slovenska stvar bo zmagala kot pravična stvar in nič drugače. Pa to ne pomeni, da bo zmagala brez žrtev in tveganja. Zadnja žrtev († Miha Habih) je pravkar padla. Naša usoda je povezana z usodo kulturne Evrope. Slovenska stvar bo zmagala, ko bo zmagala v Evropi pravica nad nasiljem; duhovna in kulturna skupnost evropskih narodov nad nacionalističnim pohlepom, vera v človeka in človeško dostojanstvo nad mehanistično pojmovanim kolektivizmom. Čim manjši smo kot narod, tem vnetejši glasniki evropske duhovne in kulturne skupnosti moramo postati. V zvestobi do tega duha, ki je ustvaril za nas in iz nas, kar imamo in kar smo, bomo najbolje potrdili sebe kot narod« — to bodi tako gotovo, kakor nam Bog pomaga.

Popravl! V prvi del tega sestavka v zadnji številki se je vrnila tiskovna napaka, ki si jo je sicer vsak pozoren bralec najbrž že sam popravil; v prvi vrsti zadnjega odstavka beri pravilno namesto Primorje Prekmurje.

Razstava Karle Bulovčeve

Odnos med umetnikom in občinstvom je eden važnih pogojev za stavbo katerekoli kulturne veje. In stik, ki navezuje na dela umetnosti, posreduje pravilno motrenje, razumevanje in poglabljanje v podoživljanje umetnine, je tisto gibal, ki pripomore k širšemu vzgajanju za umetnost. Dejstvo, da je človek negativno ali pozitivno usmerjen do umetnine, je pomembno, čeprav s strokovnega vidika morda ni odločilno. Zraven tega pa je še res, da ni mogoč pogled na umetnino

Opazovalec

Nevarnost nove hude davčne obremenitve za Slovenijo

Takšen je dobesedni naslov sestavka v »Jutru« od četrta na dan 15. letošnjega oktobra na peti strani.

In kaj pripoveduje »Jutro« v njem?

Stvari, ki so našim bralcem že leta znane. Da bi morala dobiti Slovenija najmanj 16% od vseh javnih prispevkov. Da pa jih seve ne dobi toliko. Od milijardnega posojila je na primer dobila doslej samo 5,2%. In dobesedno nadaljuje: »Sploh nam skušnje pri centralistično urejenih fondih kažejo, da dobi Slovenija iz teh fondov vedno le majhen del tistega, kar sama vplača.« Nato pa še poudarja: »Dohodki iz cestnega prometa naj se porabijo tam, odkoder prihajajo.«

Prav, zelo prav! Nekaj, kar mi zahtevamo od vsega začetka. Nekaj, kar je osnovno načelo pravičnosti in torej mirnega in složnega sožitja državljanov. Nekaj tako samoumevnega, da bolj samoumevno biti ne more.

Toda — zakaj naj bi se samo dohodki iz cestnega prometa porabljali tam, od koder prihajajo? Zakaj ne tudi recimo od železnice? In od poš? In od poslovnega prometa? Zakaj ne zlasti zemljiški davek? In še vsi drugi dohodki — sto in sto jih je. Zakaj naj naši železničarji delajo čez ure, zakaj naj se naše železnice ne popravljajo in nove ne grade?

Širite naš list »Slovenijo«!

Zakaj je pri nas poštnega osebja tako malo, da morajo ponekod — celo v mestih! — po dva dni čakati na pošto, kljub temu, da donajajo poštno pristojbino v Sloveniji toliko, da bi lahko dovoljno pomnožili osebje in še bi nam ostalo za postavljenje potrebnih poštnih stavb in za neizogibno potrebno zvišanje plač.

Vse to je zato, ker so prav jugosloveni, ki se danes zbirajo okoli JNS, z vidovdanske ustavo uvedli centralizem, katerega naravni in neizogibni nasledek je bilo in moralo biti

Takrat se je začela ta naša katastrofa, ko je veliki jugoslovenski državnik Gregor Žerjav slavil centralizem in s svojimi pripadniki glasoval zanj. In konec ne bo te naše nesreče, dokler od tega velikega »državniškega« dela ne bo ostalo drugega, kakor nekaj smeti in črepij.

Še na nekaj naj opozorimo. Ko je bila jata centralističnih nacionalnih prevžitkarjev razgana in raztepena, ko so jim pendreki zdrknili iz rok in je moralo »Jutro« v opozicijo, tedaj smo prerokovali, da bo še čez noč odkrilo svoje slovensko srce in začelo skrbeti za slovenski narod. Tako se je tudi zgodilo. O novih in hudih obremenitvah piše, ki nam groze, in namesto dravske banovine je odkrilo še Slovenijo, ki je nekaj let njegov slovar ni poznal. O centralizmu pa že dalj časa govori kot o »pogreški«. Celo čistost slovensčine ga je začela skrbeti zadnje čase, čeravno je za zdaj ta skrb le bolj platonična, kajti hujšo jezikovno latovščino, kakor ono, premore k več-

le s strokovnega, marveč tudi s kakšnega drugega vidika, n. pr. z duhovne in zlasti s splošno umetniško-estetske, kolikor so si vse umetniške zvrsti ali enake, ali pa vsaj zelo slične. O razstavi bom govoril v ti smeri.

Slomškov kip, visok 2,90 m, je konec septembra razstavila Bulovčeva-Mrakova v mariborskem gradu. Vzbudil je veliko pozornosti in pripomb, ugodnih in neugodnih, strokovnih in nestrokovnih. Spotikali so se ob raskavost kipa, češ, da bi ga bilo treba izgledati, ob obseg, ob dečka, ki da stoji na stopnici po nepotrebnem itd. Marsikdo ga je ugodno sprejel, zlasti še preprosto ljudstvo, ki ga ne motijo svojevrstne poteze in mu je upodobljeni človek blizu. Naj bo tako ali drugače: duhovno kip odgovarja Slomškovi miselnosti. Pôza, izraz obraza, značilne črte, pogled, — zdajci se zazdi, kakor bi se začel kip gibati, dihati, živeti, govoriti in pred teboj stoji učitelj slovenskega naroda, brez pretiranosti in svetniške gloriije. Človek, vsa njegova prava vrednost mu je vlita v oblike; desna roka mu počiva na knjigi, najbrž na znanem »Blažetu in Nežici«, z levo roko objema svojega vernega gojenca. — Ta ali ona posameznost mi sicer popolnoma ne ugaja; obraz dečkov se mi n. pr. zdi starejši, kakor naj bi bil. Vendar to ne moti; Bulovčeva je izvedla kip, kakor si ga je zamislila; Slomšek — človek, vzgojitelj, vodnik — je nastal, iz potez s razvidne njegove misli in vloge, ki jo je vršil ter smotrno izpolnil. Vsebinska in formalna stran se dopolnjujeta; vsebinska prevladuje, duševnost je v ospredju, formalna stran se podreja. To je v tej obliki, kakor jo je ustvarila kiparka, sodeč še s splošnih umetniških stališč, ki le načelno ugotavljajo ravnotežje obeh strani, pozitivno, saj je pod-

jemu še njegov bratec v nacionalnem jugoslovenstvu, narodnoodbranski »Pohod«.

Ladja jugoslovenarstva se potaplja. Zato iščejo njeni potniki, kako in kam bi se rešili z nje. Pa so odkrili splave in bregove, ki niso njihovi.

Napredek v nazadovanju

Od l. 1929 do 1935 je padla proizvodnja premoga v Jugoslaviji od 5,650.000 na 4,360.000 ton, torej za 22,7%.

V istem razdobju pa je padla proizvodnja premoga v Sloveniji od 2,280.000 na 1,250.000 ton, torej za 45,9%.

Še bolj pa vpijejo te številke, če si jih ogledamo v medsebojnem razmerju.

Kajti če vidimo, da je padla proizvodnja v vsej državi za 1,290.000 ton, v Sloveniji sami pa za 1,050.000 ton, tedaj vidimo tudi, da zadene padec proizvodnje ponajveč Slovenijo, samo 240.000 ton pride na rudnike v južnih pokrajinah.

Pa še pri tem padcu je treba upoštevati, da je zadel srbske rudnike samo v prvih letih sedanje stiske. Kajti zadnja leta se proizvodnja srbskih rudnikov stalno stopnjuje, tako da večina proizvaja že več kakor pred stisko. To pa ni čuda, ko dobavljajo premog mimo počivajočih slovenskih rudnikov in brezposelnih slovenskih rudarjev za slovenske železnice na daljavo 800 km in več.

In zakaj vse to? Ali je res tako treba?

Samo en odgovor je na

ki uničuje podstave slovenskega gospodarskega življenja in uničuje s tem življenjsko moč in odpornost slovenskega naroda: Jugoslovenski nacionalizem je vse to omogočil in uresničil, on je naš največji sovražnik.

Slovinci in »Jutro«

Ob novih volitvah skupščinskega in senatnega predsedništva je spet kdaj odkrilo »Jutro« svoje slovensko srce in poročalo z nekim poudarkom, da ni v predsedništvu nobenega Slovenca.

»Obzor« ima to poročilo za poučno, češ da »Jutro« k tem volitvam ne ve drugega pripomniti, medtem ko je vendar s stališča narodne enotnosti in jugoslovenstva vseeno, če so na takih javnih mestih Slovenci, Hrvatje ali Srbi.

To je res in »Jutro« tudi dejansko tako misli in dela. Tako mislijo in delajo tudi jugosloveni vseh dolgih osemnajst let. Zato so izsilili vidovdanske ustavo, pa še ta jim je bila premalo centralistična in centralizirali so dalje, da bi vsaj slovenski — in seveda tudi hrvaški — narod ne imel doma nobene besede, ne imel besede v najbolj svojih zadevah, ne imel pravice odločati v svojih najbolj osnovnih kulturnih stvareh. Saj je ta centralizem privedel tako daleč, da Slovenci ne samo ne smemo razširiti svojega vseučilišča za svoj denar, ampak da je prav za prav njegov

da imajo Neslovinci vsak čas pravico odpraviti vso univerzo, akademijo itd., če se jim bi le zdelo. Slovenci bi v smislu jugoslovenskih centralističnih zakonov ne imeli druge pravice, ko da pišejo

Stvari sicer, v

črtala ter oblikovala tisto, kar je v vsakem umetniškem delu primarnega: doživetje, brez katerega niti v obrisih ne nastaja pravilna druga stran, če noče biti zgolj geometričen shema. Sredstva, ki se jih je za izražanje poslužila, so z njenega vidika pravilna, kakor tudi za vsakega, ki poskuša razumeti delo in v njem zagledati resničen obraz. Zato je dušeslovno umljivo, da je prvotnost potisnila drugotnost v bližnje ozadje in s tem drugotnosti zabrisala videz prvotnega, kar je razvojno pravilno. Tako je v kipu zaživel veren izraz Slomškove osebnosti.

Umetnost raste, išče novih oblik, novih možnosti izraza ter jih družijo z že spoznanimi. Zato je vsako iskanje osnovano, čeprav se morebitni dosežki ne bodo obdržali. S tega stališča me prav nič ne vznemirja svojevrstno oblikovanje Bulovčeve, raskavosti in neizglajenosti njenega kipa. Soglasje in nesoglasje! Formalna nesoglasja že dolgo razburjajo svet, ki se zanima za glasbo. Glasba je po svojem bistvu, globini, načinu izraza — seveda nekaj povsem drugega kot kiparstvo, ki pa tudi pozna neke vrste nesoglasij; tudi ta vznemirjajo občinstvo, so pa povsem razumljiv razvojni pojav, ki ne dovoljuje šabloniziranja, temveč zahteva oseben ter slogu celotne dobe odgovarjajoč izraz. Ta osebni izraz se kaže tudi v kiparinem delu in je našel svojevrstno interpretinjo. S splošnega in posebej vsebinskega estetskega vidika — kajti vsak ustvarjalec ima pravico, da si v skladnosti s časovno veljavni načeli ustvari svoj estetski nazor! — je v splošnem oblikovala harmonično delo ter tako z estetsko-umetniškega in psihološkega stališča ustvarila resničen obraz vzgojiteljsko-vodniške osebnosti. —do.

katerih je večina naših »voditeljev« neverjetno izurjena, ki jih pa svoboden državljan odklanja, že v imenu človeškega dostojanstva in demokratične enakopravnosti.

Sicer pa logika jugoslovenskega nacionalstva zahteva to načelo, ki je v praksi popolno zanikanje in preziranje sleherne slovenske samobitnosti. Če pa kdaj jugosloveni govore drugače in bijejo s tem sami sebe po edinstvenih zobeh, delajo tako, kakor v tem primeru, ker skušajo v slovenski javnosti vzbuditi mnenje, kakšni odločni Slovenci da so. Kajti zavest slovenske samobitnosti je prodrta danes že v najširše plasti slovenskega ljudstva, to je postalo občutljivo ob vsakem zastavljanju in hočeš nočeš mora celo »Jutro« računati z njo. Saj so iztaknili jugosloveni v zadnjih časih celo Slovenijo in slovenski narod, oni, ki so poznali prej samo dravobanstvo.

Zato naj se »Obzor« le zanese: jugosloveni in »Jutro« se ne bodo nikoli resno borili za pravice slovenstva in slovenskega naroda. A prav ima seveda tudi »Obzor«, da bodo ravno tako zmeraj tudi proti hrvaški samobitnosti in vsem pravicam, ki izhajajo iz nje.

Trpka ugotovitev

Za letošnje plebiscitno obletnico je napisal »Koroški Slovenec« tele resne in stvarne besede:

»Več nego v drugih letih se je letos pisalo in govorilo izven naše narodne družine o nas koroških Slovincih. Pravijo nekateri, da bi bilo bolje, če bi se o nerešenem narodnostnem vprašanju na Koroškem manj pisalo in manj govorilo, zato pa več za rešitev in pomirjenje storilo. Drugi trdijo, da je v tem svetu že veliko, ako se o nečem vsaj piše, razpravlja in govori.

Eno je resnica: za to, da se omili ali odpravi krivica nad koroškimi Slovinci, se je letos bore malo ali prav nič storilo. Ostrovidci celo ugotavljajo, da je dežela danes bolj oddaljena od miru in sporazuma med narodom, nego pred letom.

Saj to je, saj to je, govori se in govori, le bore malo ali celo nič se pa ne stori. Četudi je za to najbolj dana prilika ta čas, ko je Avstrija začela enostransko kršiti določila senžermenske mirovne pogodbe in s tem tudi pogojev, ki so dovedli do plebiscita.

JNSarsko časnikarstvo...

(Dopis.)

Vsemu svetu je že znano, da je JNS v popolnem razsulu in časopisi (n. pr. »Jutarnji list« od 18. X. t. l.) so pisali, da bi se bila kmalu njuna glavna voditelja Živković in Banjanin pri neki priliki v Belgradu skoraj osebno pograbila, ali v kljub temu še »Jutro« vedno poroča o uspehih shodih JNS. Tako je n. pr. napisalo dne 19. oktobra o shodu v Valjevu med drugim, da se je konferenca pretvorila v veliko zborovanje. Dvorana je bila polna ljudi, ki so prišli, da slišijo voditelje stranke. Na shodu so govorili senatorji Banjanin, Kramer, Protić in narodni poslanec A. Kovač. Več nasprotnikov JNS je skušalo motiti govornike, vendar so jih navzoči kmalu pomirili in odstranili in shod se je končal v najlepšem redu. ... Med burnimi ovacijami je bilo poslana brzobjavka predsedniku Živkoviću, ki je bil zadržan z važnimi posvetovanji v Belgradu. Tako »Jutro«. — A sedaj poglejmo »Politiko« od istega dne. Takoj pod naslovom članka čitamo: »Zbor je bio zaključen zbog larva i dobacivanja pre

nego što je iscrpna lista prijavljenih govornika.« Po »Politiki« je že tedaj, ko je predsednik shoda M. Jevtić predstavljaj navzočne senatorje in poslance in tako omenil tudi Kramerja, prišlo do vzklikov: »Dole Kramer!« »Živela demokratija!«, a ko je predsednik shoda oprostil odsotnost predsednika stranke Živkovića, češ, da je zadržan in da ni mogel priti, so se slišali kliči: »I ne treba nam!« — Prvi je govoril senator Banjanin, ki pa je moral na medklice: »Nečemo, da slušamo!«, »Dole fašizem!« svoj govor kmalu končati. Tudi drugi govornik senator Kramer je bil v svojem govoru pretrgan z medklici: »Dole Kramer!« ter je moral zaradi nemira in kričanja končati govor že po desetih minutah.

In »Politika« med drugim konča tako, da je predsednik shoda Mihajlo Jevtić zaključil shod prej kakor so prišli vsi določeni govorniki do besede.

Torej res, zelo »uspeh« shod.

V isti številki poroča »Jutro« tudi o komemoraciji po pokojnem Svetožarju Pribičeviću v Zagrebu. Poročevalec je napisal, da se je v dvorani zbralo le okrog 200 pripadnikov z vsemi člani vodstva, medtem ko je poročevalec »Politike« naštel nad tisoč ljudi, katero število (po sodbi udeležencev) gotovo mnogo bolj odgovarja resnici kakor »Jutro«. Kaj ne, lepa razlika! K. K.

Mali zapiski

Prepovedani časopisi.

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo širiti:

- številka 2 lista »Dani i ljudi«.
- številka 2 in 3 polmesečnika »Hrvatska Gruda«.
- številka 5 in 9 tednika »Odjek«.

Vsi ti časopisi izhajajo v Zagrebu.

Sitna stvar.

Profesorja zagrebskega vseučilišča dr. Arturja Gavazzija so te dni slavili hrvaški domoljubi ob njegovih 75 letnici kot znanstvenika in Hrvata. Profesor Gavazzi je več let poučeval zemljepisje tudi na slovenskem vseučilišču. Naj pri tem omenimo, da je bil takrat tudi člen kluba slovenskih avtonomistov. Kajti kljub svoji hrvaški narodni zavesti je čutil tudi s slovenskim narodom, med katerim je delal, in ker je vedel, da mu samo avtonomija more pomagati

je kot značajan

mož tudi delal v tej smeri.

Naj h koncu še dostavimo samoumevnost, da »Jutro« sicer poroča o Gavazzijevi 75 letnici, da poroča tudi o njegovem hrvaškem znanstvenem delu, kako pa je bil tudi vnet za blaginjo našega ljudstva in kako mu je hotel tudi politično pomagati, za to pa ne najde besede.

Zbor junakov.

»Jutro« priobčuje pismo senatorja dr. Dinka Trinajstića, ki se z njim opravičuje, da se zaradi bolezni ne more udeležiti seje senata. Tele besede v pismu so res vredne, da jih zapišemo še mi:

»... Kako me boli, da ne morem ostati z vami... skupno na junaškem terišču...«

To junaško terišče je namreč senat, in senatorji v njem, to so junaki. Samo nevarnosti ne poznamo, ki jih srečujejo junaki po navadi na junaških teriščih. Katere so neki? Da ne bodo več izvoljeni? Da zgube celo dnevnice?

Še to naj bi nam bilo »Jutro« povedalo, še to!

Srbskohrvaške sodnijske štampiljke.

Neka okrajna sodnija blizu Ljubljane porablja za potrdilo pravilnosti sodnijskih odpravkov srbskohrvaške štampiljke, ki imajo besedilo: A. B. (ime sodnika) za tačnost odpravka upravljac pisarne: C. D. (podpis pisarniškega uradnika). To okrajno sodišče izdaja torej sklepe v dveh jezikih. Včasih smo imeli dva deželna jezika, sodni sklepi so pa bili vseeno vedno le v enem deželnem jeziku, na slovenske vloge le v slovenščini. Če imamo že »sreska« sodišča in »sreska« poglavarstva, zakaj ne bi potrjevali še »upravljac pisarne« »tačnosti odpravkov« — si mislijo neki ljudje. »Tačnost« pa spominja v slovenščini na »tace« (medvedove). Slovenski jezik je po miselni razlagi ustave v Sloveniji edini uradni jezik. To smo že nešteto krat poudarjali. Zdi se nam, da bi bilo prav, če bi tudi vse okrajne sodnije v Sloveniji upoštevale jezikovne pravice slovenskega naroda, kakor upošteva sodnije v Srbiji jezikovne pravice srbskega naroda.

Razložek.

V Nemčiji.

Vlada je izdala naredbo:

»Prepovedano je zviševati cene življenjskim potrebščinam. Kdor bo to storil, bo strogo kaznovan.«

V Franciji.

Trgovec, ki ne zviša cen, dobi od vlade debelo tiskan lepak: »V tej trgovini se cene niso povišale iz domoljubnih razlogov.«

Znati se mora.

Italijanska vlada je razpisala te dni prisilno državno posojilo, ki je dejansko prisilna oddaja premoženja. O tem beremo v »Istri«:

Z novim prisilnim posojilom, ki ga je razpisala država v zvezi z devalvacijo lire, so prizadeti predvsem kmetje, zlasti pa naši kmetje, ki so kakor znano edini v Italiji realno fakturali svoje premoženje. Po ukazu, ki urejuje novo posojilo, mora vsak lastnik zemljišča ali stavb podpisati posojilo v iznosu 5% cenilne vrednosti njegovih nepremičnin. Da bo čitatelj laže razumel bistvo novega posojila, naj navedemo konkreten primer. Recimo, da ima nekdo nepremičnin v vrednosti 100.000 lir. Podpisati mora 5.000 lir posojila in ta znesek tudi plačati. Ukaz mu res obeta 5% obresti tega posojila in povračilo v 25 letih. Toda to je samo pesek v oči. Dejansko ne bo prejemal prav nobenih obresti in tudi glavnice ne bo več videl. Kajti isti ukaz nalaga v prikriti obliki amortizacijo posojila samim lastnikom nepremičnin. Po členu 10 omenjenega ukaza se uvede namreč poleg posojila za dobo 25 let tudi izreden davek na nepremičnine. Ta znaša 5 in pol od tisoč cenilne vrednosti. V našem primeru bi tedaj lastnik nepremičnin v vrednosti 100.000 lir moral plačati 5.000 lir posojila. Od tega posojila bo prejemal letno 250 lir obresti. Na račun novega davka pa bo plačeval letno 350 lir. On torej ne prejema letno 250 lir, temveč plačuje še letno po 100 lir. S tem zneskom krijejo lastniki nepremičnin popolnoma amortizacijo posojila. Oblika posojila je torej le prevara, dejansko odstopi lastnik 5% svojega premoženja državi. Za toliko se razvrednoti njegovo imetje.

Ali ste poravnali naročnino?

Urednik in izdajatelj: Tone Klemenčič v Ljubljani

Potni spomini iz Bližnjega vzhoda in Grškega

Po dolgem bivanju v tujini me je usoda zanesla nazaj v Evropo, kjer sem prebil svoja mlada leta. Ko sem si ogledal veličastna mesta zahodnega dela te celine in se nisem mogel dovolj naučiti tej izoblikovanosti človeške kulture, me je kot klasično izobraženega moža gnala radovednost tja proti Constantinopolisu, »lux en oriente«.

Žal pa iz teh krajev nisem prinesel takih vtiskov, kakor sem jih pričakoval. Ne le, da mi ni niti malo imponiralo mesto Constantinopolis, še manj dopadajenja sem našel na mestih Adrianopolis, Phillipopolis, Pensionopolis itd., zato sem nestrpnost pričakoval iznenađenja, ki se mi je obetalo v novo zgrajenem mestu Defraudopolis.

In nisem se zmotil! Kaka sprememba v tako kratkem času se je izvršila s tem nekdanjim turškim gnezdom!

Palače, elektrika, tramvaj, avtomobili, asfaltirane ceste, parki, spomeniki, cerkve itd. Človek bi moral verjeti, da so se v današnjem pokvarjenem času zopet pojavili čudeži, če ne bi kar naglo opazil, da je vse to res novo, ljudje so pa isti, kot so bili še pred nekaj desetletji, ko je imel sultan iz Constantinopolisa tukaj še svojega namestnika. Smešna eleganca, ki pristojno prebivalcem kot kravi sedlo, človeka naravnost ubija. Neverjetno kaj se tukaj doživi! »Gospodje« v laku, smokingih, »dame« napravljene po zadnji pariški modi, vsi so se baje šele zadnjih par let privadili nositi pod obleko tudi perilo, ki mu pa pravijo »vajsveš«, kakor so jih naučili agenti, ker

prej prvič perila niso poznali, drugič pa seveda tudi niso rabili primerne domačega izraza za »vajsveš«. Civilizacija je tako silno primitivna, da zna komaj 5% prebivalstva čitati kak časopis, ne izvzeto tudi tiste, ki se vozijo z lakaji v limuzinah po mestu. Spodnje perilo oziroma »vajsveš« nosijo na sebi po pol leta. Ker zaradi tega posebno ženske razširjajo v tramvaju ali v železniškem vagonu okoli sebe nevzdržen duh, se parfimirajo, mažejo z vsemi mažami, nosijo vse mogoče barve na licih, na laseh, na obrvih, na nohtih in kaj vem, kje še vse.

To je en del naroda, to so tako imenovani zgornji 10.000, ki se pa prav nič ne brigajo za svoje plemenite sonarodnjake, ki danes še prav tako hodijo med prijatelji v stari narodni noši napol nagi spredaj in zadaj in vsakega tujca vljudno pozdravljajo z običajnim: »Prosim bakšiš.« Priznati se jim mora, da je to velenadarjen narod za nabiranje in kupičenje denarja in da bodo ti do zdaj še zanemarjeni ljudje kmalu tudi prispeli v vrsto onih 10.000.

Da se ne motim, dokazuje to, da so bili večina od sedanjih 10.000 pred leti tudi še siromaki ali pastirji, pa so čez noč postali ministri in s tem tudi milijonarji, še boljši dokaz pa leži v tem, da mesto kot tako pod nikakim pogojem ne plačuje in sploh tudi ne namerava plačevati nobenih davkov (tih sporazum vsega občinskega odbora brez ozira na politično prepričanje). Mesto se namreč lahko sklicuje na večino prebivalstva, ki je tako zaljubljeno vase, da z največjim veseljem

plačuje vse, kar rabi Defraudopolis, da raste, se razvija in cvete ter producira čim dalje več ministrov in s tem tudi milijonarjev, ki lahko tudi na zunaj potem pokažejo, kako raste ugled države.

Nekaj, kar se mi je pa v tem mestu najbolj dopadlo, je njihova »pobratimija«. Ta je nepopisljiva in skoraj neumljiva. Čigani in domačini so si bratje in sestre. Ženi se med seboj, podobni so si kot las lasu, tako da bistrejši plemenoslovec ne bi našel nobene razlike med ciganom in domačinom, posebno tudi, ker govore neko mešanico različnih jezikov, v kateri je polno ciganskih besedi. Edino v tem mestu, mislim na celem svetu je mogoče, da je blagajnik kake banke rojen cigani, ali bratranec, ali vnuk cigana ter da cigani sploh uživajo obče spoštovanje, saj je večina med njimi vsaj v sorodstvu s kakim ministrom ali kako drugo bogato, ugledno osebnostjo.

Čistost je žal pri njih precej na slabem. Uši in stenice štejejo med domače živali. Tudi trahom in jetika so zaradi nečistosti pri njih zelo razširjene bolezni. Edino, kar so od Turkov podedovali, je fatalizem, lenoba in pa odlašanje na »jutri«, muslimanske čistosti pa se niso mogli navzeti, ker so bolj simpatizirali s cigani, ki čistosti tudi ne prečenjujejo.

Skratka, če bi bili v Defraudopolisu bolj snažni, bi bil morda ostal tam, oženil bi se s kako lepo mlado ciganko, postal minister in s tem milijonar in bi pozabil »mili slovenski jezik«. Tako sem se pa rajši vdal karanteni, kjer so mi pokončali mrčes in izpumpali iz mene tisti mešani smrad, ki mu tam pravijo parfum, nakar sem se vrnil sem, se preoblekel in globoko spet enkrat vdihnil slovenski evropski zrak. K.